

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	10So/85/2012
Identifikačné číslo spisu:	2012200230
Dátum vydania rozhodnutia:	17.07.2013
Meno a priezvisko:	JUDr. Zuzana Ďurišová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2013:2012200230.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zuzany Ďurišovej a z členov senátu JUDr. Jany Henčekovej, PhD. a JUDr. Petra Paludu v právnej veci navrhovateľa RSDr. I. Y., nar. XX.XX.XXXX, bytom Y., zastúpeného advokátom JUDr. Mariánom Ďurinom, AK Sibírska 4, Bratislava, proti odporkyni Sociálnej poisťovni, ústrediu, Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 5. apríla 2012 o starobný dôchodok, na odvolanie navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č.k.43Sd/48/2012-35 zo dňa 16. októbra 2012, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č.k.43Sd/48/2012-35 zo dňa 16. októbra 2012 m e n í tak, že rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 5. apríla 2012 z r u š u j e a vec jej v r a c i a na ďalšie konanie.

Odporkyňa j e p o v i n á zaplatiť navrhovateľovi na účet jeho advokáta 132,64 € na náhradu trov konania z titulu trov právneho zastúpenia do 10 dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

Odôvodnenie

Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 5. apríla 2012, ktorým zamietla žiadosť navrhovateľa o starobný dôchodok k 29. decembru 2008 podľa § 65 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) s odôvodnením, že navrhovateľ nedovŕšil dôchodkový vek 62 rokov a pre určenie iného dôchodkového veku nesplnil podmienky.

Z obsahu administratívneho spisu krajský súd zistil, že navrhovateľ si dňa 09.03.2012 podal žiadosť o priznanie starobného dôchodku od 29.12.2008. Pripojil k nej potvrdenie Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia č. 65202008718205 zo dňa 29.2.2012 o priznaní výsluhového dôchodku, ktorý mu bol priznaný od 1.05.1998 podľa § 91 ods. 2 zákona č. 114/1998 Z.z. o sociálnom zabezpečení vojakov v znení neskorších predpisov a podľa ustanovenia § 125 ods. 13 zákona č. 328/2002 Z.z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pričom mu bola zhodnotená doba výkonu vojenskej služby v I. kategórii funkcií od 2.8.1971 do 31.7.1973 a služby profesionálneho vojaka v I. kategórii funkcií od 1.8.1973 do 30.9.1991. Nakoľko navrhovateľ získal obdobie výkonu služby profesionálneho vojaka v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok, nie je možné pre

nárok na starobný dôchodok zohľadniť uvedenú dobu, t. j. výkon zamestnania vo zvýhodnenej I. a II. kategórii funkcií. Ku dňu 29.12.2008 navrhovateľ nezískal ani jeden deň zamestnania zaradeného do zvýhodnenej pracovnej kategórie, nebolo teda možné určiť nižší dôchodkový vek ako je vek 62 rokov. Po dovŕšení dôchodkového veku má navrhovateľ právo opätovne požiadať o priznanie starobného dôchodku. Vzhľadom na uvedené krajský súd dospel k záveru, že odporkyňa žiadosť o priznanie starobného dôchodku zamietla v súlade so zákonom a jej rozhodnutie ako zákonné podľa § 250q ods. 2 O.s.p. potvrdil.

O trovách konania rozhodol podľa § 250l ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanovením § 250k ods. 1 O.s.p. tak, že neúspešnému navrhovateľovi ich náhradu nepriznal.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonnej lehote odvolanie navrhovateľ s odôvodnením, že rozsudok vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Uviedol, že činnosť vojaka z povolania ukončil v roku 1991, kedy platil zákon č.100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, podľa ktorého ak vojak z povolania odpracoval v I. kategórii funkcií najmenej 20 rokov, je jeho dôchodkový vek 55 rokov fyzického veku. Ďalej poukázal na ustanovenie § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., podľa ktorého nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa priznávajú do 31.12.2023. Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 100/1988 Zb. ako zamestnanie zaradené do I. pracovnej kategórie sa za dobu pred 1. januárom 2000 hodnotí služba vojakov z povolania. Preto dovŕšením 20 rokov zamestnania v I. kategórii funkcií splnil podmienky pre vznik nároku na starobný dôchodok dovŕšením veku 55 rokov. Pre výšku dávky výsluhového zabezpečenia mu nebol zohľadnený výkon služby v I. kategórii. Pri postupe odporkyne by jeho obdobie poistenia v ozbrojenom zbore pre vznik nároku na znížený dôchodkový vek nebolo zhodnotené ani v osobitnom systéme ani vo všeobecnom systéme sociálneho zabezpečenia. Preto pre posúdenie vzniku nároku na znížený dôchodkový vek z dôvodu vykonávania zamestnania zaradeného do zvýhodnenej pracovnej kategórie nie je možné stanoviť menej výhodné podmienky, ako boli stanovené predchádzajúcou právnou úpravou. Namietal tiež rozpor odôvodnenia napadnutého rozsudku s § 157 ods. 2 O.s.p., pretože z neho nie je zrejmé, akými úvahami sa súd riadil pri rozhodovaní o opravnom prostriedku. Navrhol, aby odvolací súd zmenil odvolaním napadnutý rozsudok krajského súdu tak, že zruší rozhodnutie odporkyne o zamietnutí žiadosti o starobný dôchodok a vec jej vráti na ďalšie konanie so záverom, že je povinná priznať navrhovateľovi starobný dôchodok dňom dovŕšenia 55 rokov fyzického veku z vyššie uvedených dôvodov.

V doplnení odvolania z 27.12.2012 navrhovateľ uviedol, že má za to, že mu mal byť už od 01.10.1997 priznaný výsluhový príspevok podľa § 33 ods. 1 písm. c) zákona č. 76/1959 Zb., ktorý sa od 01.05.1998 považuje za výsluhový dôchodok podľa § 89 ods. 3 zákona č. 114/1998 Z. z. Namietal tiež, že nebol profesionálnym vojakom, ale vojakom z povolania. Vylúčenie doby trvania služobného pomeru vojaka z povolania pre nárok na starobný dôchodok odporkyňa oprela o ustanovenie § 60 ods. 2 v spojení s 6 255 ods. 5 zákona 461/2003 Z. z., pričom nevzala do úvahy, že navrhovateľ nevykonával vojenskú službu vojaka z povolania v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. a jeho výsluhový príspevok sa za výsluhový dôchodok iba považuje. Obdobný právny názor bol vyslovený vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré odporkyňa účelovo nerešpektuje, čím zjavne porušuje zákon, resp. marí nástup spravodlivosti (napr. R 110/2011, 9So/131/2011, 9So/112/2009, 9So/214/2008, 7So/125/2009, 9So/116/2009, 9So/132/2009, 9So/59/2011, 7So/138/2011). Pre stanovenie výsluhového príspevku bola žalobcovi zhodnotená len doba výkonu služby vojaka základnej služby a vojaka z povolania bez zhodnotenia I. kategórie funkcií, v ktorej vykonával službu viac ako 20 rokov. Ustanovenie §274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. zakotvuje vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia zásadu zachovania získaných nárokov, vyplývajúcich zo zaradenia zamestnaní do I. kategórie funkcií, a to do 31.12.2023, čo odporkyňa nezohľadnila. Zároveň si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia za dva právne úkony, spolu vo výške 269,60 €.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu uviedla, že dôvody, ktoré uvádza navrhovateľ v odvolaní, nepovažuje za opodstatnené. Poukázala na skutočnosť, že v konaní bolo preukázané, že navrhovateľovi bol od 1. mája 1998 priznaný výsluhový dôchodok a pre tento nárok mu bola zhodnotená základná vojenská služba v I. kategórii funkcií a obdobie služby profesionálneho vojaka v I. kategórii funkcií. K tvrdeniu navrhovateľa, že podľa § 274 zákona č. 461/2003 Z. Z. mu ukončením 20 rokov profesionálnej služby vznikol nárok na starobný dôchodok v 55 roku veku uviedla, že navrhovateľ podľa týchto zákonných ustanovení nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok, resp. nedovŕšil dôchodkový vek, pretože fyzický vek 55 rokov dosiahol dňom 29. decembra 2008, teda po účinnosti zákona č.

100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení. Keďže navrhovateľovi bol priznaný výsluhový dôchodok, obdobie profesionálnej služby nie je v zmysle ustanovení § 60 ods. 2 a § 255 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. obdobím dôchodkového poistenia. Systém dôchodkového zabezpečenia policajtov a vojakov bol prijatím zákona č. 328/2002 Z. z. oddelený od všeobecného systému dôchodkového poistenia, preto zákon č. 461/2003 Z. z. už neobsahuje ustanovenie, za akých podmienok by bolo možné hodnotiť výkon služby v I. kategórii funkcií ako zamestnania v zvýhodnenej pracovnej kategórii. Zvýhodnená pracovná kategória sa viaže ku konkrétnemu obdobiu dôchodkového poistenia, preto aj kategória funkcií je viazaná práve na obdobie profesionálnej služby. Trvá preto na vecnej správnosti svojho rozhodnutia a navrhuje, aby odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v plnom rozsahu ako vecne správny potvrdil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd odvolací podľa § 10 ods. 2 O. s. p., preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 O. s. p. a jednomyseľne dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľa je dôvodné.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne o zamietnutí žiadosti navrhovateľa na priznanie starobného dôchodku od 29.12.2008, teda od dovŕšenia veku 55 rokov.

Podľa § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, obdobie dôchodkového poistenia je aj obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby, ak toto obdobie policajt a profesionálny vojak nezískali v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa osobitného predpisu a nebol im priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 65 ods. 1 a ods. 2 zákona o sociálnom poistení, poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek. Dôchodkový vek je 62 rokov veku poistenca, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení za obdobie dôchodkového poistenia sa považuje aj zamestnanie a náhradná doba získané pred 1. januárom 2004 podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 255 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. za obdobie dôchodkového poistenia sa považuje aj obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby získané do 31. decembra 2003, ak toto obdobie policajt, profesionálny vojak a vojak prípravnej služby nezískali v rozsahu zakladajúcom nárok na výsluhový dôchodok podľa osobitného predpisu a nebol im priznaný invalidný výsluhový dôchodok, invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa priznávajú do 31. decembra 2023.

Ustanovenie § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. zakotvuje zásadu zachovania získaných nárokov, rešpektujúc predchádzajúcu právnu úpravu (zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov), podľa ktorej sa nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie zachovávajú do 31. decembra 2023. Z toho dôvodu pre posúdenie vzniku nároku na starobný dôchodok z titulu výkonu zamestnaní zaradených do zvýhodnenej pracovnej kategórie nie je možné pre navrhovateľa stanoviť iné (menej výhodné) podmienky, ako boli stanovené predchádzajúcou úpravou. Toto ustanovenie umožňuje vznik nároku na starobný dôchodok pred dovŕšením 62. roku veku.

Podľa § 14 ods. 4 v spojení s § 129 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie sa za dobu pred 1. januárom 2000 hodnotí služba príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti a príslušníkov zborov nápravnej výchovy, zaradená do I. (II.) kategórie funkcií, ak nevznikol nárok na dôchodok podľa piatej časti tohto zákona.

Je zrejmé, že navrhovateľovi nevznikol nárok na dôchodok podľa piatej časti zákona č. 100/1988 Zb., ktorá sa na profesionálnych vojakov nepoužíja od 1. mája 1998 (§ 103 ods. 1 bod 2 zákona č. 114/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov).

Nebolo sporné, že navrhovateľovi bol od 1. mája 1998 priznaný výsluhový dôchodok za dobu výkonu základnej vojenskej služby od 2.08. 1971 do 31.07.1973 a dobu služby vojaka z povolania od 1.08.1973 do 30.09.1991, teda za viac ako 20 skončených rokov služby zaradenej do I. kategórie funkcií.

Výkon služby v I. kategórii funkcií navrhovateľovi teda nebol zohľadnený pre nárok a výšku dávky výsluhového zabezpečenia. Nároky vyplývajúce zo zamestnaní zaradených v minulosti do I. a II. pracovnej kategórie, resp. I. a II. kategórie funkcií, spočívajúce v znížení vekovej hranice pre nárok na

starobný dôchodok sa vzhľadom na znenie § 274 ods. 1 zákona 461/2003 Z. z. zhodnocujú bez ohľadu na to, či išlo o výkon služby policajtov a vojakov, alebo výkon iného zamestnania, alebo o kombináciu takýchto činností. Pri inom riešení by dochádzalo k nerovnosti oprávnených osôb pred zákonom a ich prípadnej diskriminácii len preto, že zamestnanie (poistená činnosť) bolo vykonávané v ozbrojených zboroch.

Ako už uviedol najvyšší súd vo svojom rozhodnutí v obdobnej veci (9So/138/2011), „z právnych úprav, týkajúcich sa sociálneho poistenia alebo zabezpečenia osobitných skupín poistencov jednoznačne vyplýva, že všeobecný systém sociálneho poistenia a osobitný systém sociálneho poistenia (zabezpečenia príslušníkov ozbrojených zborov) sú založené na základe hodnotenia dôb poistenia (zamestnania) pre dávky dôchodkového poistenia.

Kým zákon o sociálnom poistení upravuje nároky poistencov zo všeobecného systému sociálneho poistenia a jeho cieľom je zabezpečiť, aby doby poistenia boli poistencovi riadne zohľadnené pre vznik nároku na dávky podmienené dosiahnutím veku alebo nepriaznivým zdravotným stavom, osobitné právne úpravy, používané v osobitnom systéme sociálneho poistenia obsahujú len úpravu, ktorá zabezpečuje užší okruh dávok sociálneho zabezpečenia a zohľadňuje ako dobu poistenia iba dobu výkonu služby (prípadne náhradnú dobu výkonu služby). Osobitný systém poistenia (zákon č. 328/2002 Z. z.) neobsahuje úpravu starobných dôchodkov, sirotských a vdovských dôchodkov, ktoré by zohľadňovali dobu ich poistenia v celom rozsahu, a to aj v civilnom zamestnaní, ale obsahuje len úpravu výsluhových dôchodkov, sirotských výsluhových dôchodkov, vdovských výsluhových dôchodkov a invalidných výsluhových dôchodkov, ktoré sú založené len na hodnotení doby služby poistenca bez zohľadnenia kategórie funkcií a bez zohľadnenia dôb poistenia, ktorú poistenci získali vo všeobecnom systéme. V dôsledku tejto skutočnosti potom vychádza záver, že poistenci osobitného systému sociálneho zabezpečenia sú vylúčení z pôsobnosti zákona o sociálnom poistení len v rozsahu, zodpovedajúcom dobe poistenia v osobitnom systéme (s výnimkou prípadov podľa § 60 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, ktorým sa pre nárok na tieto dávky započítavajú doby služby v ozbrojených silách v celom rozsahu), ale nie v časti, upravujúcej nárok na starobný, predčasný starobný, invalidný, sirotsky, vdovský alebo vdovecký dôchodok.

V dôsledku súbežného uplatňovania týchto systémov tak nesprávnym a výlučne gramatickým výkladom zákona dochádza k diskriminácii poistencov osobitného systému, lebo odporkyňa im niektoré doby poistenia nehodnotí vôbec, alebo im ich hodnotenie odsúva a aj mení podmienky alebo odníma výhody, poskytované poistencom v osobitnom systéme sociálneho poistenia.

Postup, pri ktorom sa príslušníkom ozbrojených zborov v prípade vzniku nároku na výsluhovú dávku vo všeobecnom systéme nehodnotia všetky doby poistenia, však právna úprava, pri ktorej došlo k oddeleniu dôchodkového zabezpečenia príslušníkov ozbrojených zborov do osobitného systému, nemala za cieľ. Svedčí o tom aj znenie § 274 zákona o sociálnom poistení, upravujúce zachovanie nárokov, vyplývajúcich zo zaradenia zamestnaní do zvýhodnených pracovných kategórií (I. a II. kategórie funkcií).

Nová právna úprava, obsiahnutá v zákone o sociálnom poistení, nemala za cieľ vylúčiť tieto zvýhodnenia a vyžadovať, aby zvýhodnené zamestnanie pri posudzovaní vzniku nároku na dávku podľa zákona o sociálnom poistení znemožnilo zohľadniť celú dobu poistenia (bez ohľadu na skutočnosť, v ktorom systéme ju poistenec získal) a vyžadovať od zamestnanca nadobudnutie dôb poistenia výlučne podľa ustanovení zákona o sociálnom poistení, teda vo všeobecnom systéme tak, akoby poistenec bol poistený výlučne len za podmienok, uvedených v zákone o sociálnom poistení, pričom tieto podmienky sú stanovené pre iné kategórie zamestnaní a akoby v ostatnom období nebol poistený vôbec.

V záujme vysvetlenia správnej aplikácie zákona o sociálnom poistení aj v danej veci bolo preto potrebné skúmať pôsobnosť zákona o sociálnom poistení na tých poistencov, ktorí boli v určitom období poistení v inom dôchodkovom systéme na Slovensku. Nesprávnou aplikáciou zákona o sociálnom poistení dochádza k zhoršovaniu dôchodkového postavenia práve tých poistencov, ktorým v čase vzniku poistného vzťahu a aj počas jeho trvania právna úprava mala zabezpečovať komplexne výhodnejšie postavenie s prihliadnutím na náročné špecifiká ich služby.

Absolútne vylúčenie hodnotenia doby poistenia zo všeobecného systému u tých poistencov, ktorí získali dávky dôchodkového zabezpečenia v inom systéme sociálneho poistenia a nie v systéme všeobecnom, má za následok horšie zaobchádzanie s nimi, ako s poistencami, ktorí sú poistení v zahraničných systémoch sociálneho poistenia a u ktorých samotná poisťovňa vôbec nepochybuje o spôsobe výpočtu

ich dôchodkových dávok spôsobom krátenia, ktorý zabezpečuje primerané poistné plnenie za obdobia, v ktorých boli poistení na Slovensku po zohľadnení dôb poistenia v iných systémoch. Postupom odporkyne sa napríklad pri dosiahnutí dôchodkového veku a započítaní dôb poistenia, získaných len vo všeobecnom systéme vymeriava poistencom dôchodok vo výške, akoby celkovo boli poistení len po krátky čas. Pre poistencov, ktorí získali časť poistenia v oboch systémoch je takýto postup nad akúkoľvek pochybnosť nevýhodnejší, ako keby sa im pre vznik nároku hodnotila celá doba poistenia iba vo všeobecnom systéme.

Podľa čl. 39 Ústavy Slovenskej republiky, občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe.

Primeraným je také hmotné zabezpečenie, ktoré zodpovedá celej dĺžke poistenia bez ohľadu na to, či poistenie bolo získané v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia (ktorý sa vyčlenil zo všeobecného systému dôchodkového poistenia) alebo iba vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia.“

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že rozhodnutie odporkyne, ktorým bola zamietnutá žiadosť navrhovateľa z dôvodu nedosiahnutia dôchodkového veku, je v rozpore so zákonom o sociálnom poistení. Súd prvého stupňa rozhodnutia odporkyne potvrdil na základe nesprávneho právneho názoru v rozpore s ustálenou judikatúrou, preto odvolací súd podľa § 250ja ods. 3 veta prvá O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p. a § 250j ods. 2 písm. e/ O.s.p. rozsudok krajského súdu zmenil tak, že rozhodnutie odporkyne zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

V ďalšom konaní bude úlohou odporkyne rozhodnúť o nároku navrhovateľa na starobný dôchodok od 1. decembra 2008 znova, pričom je viazaná právnym názorom odvolacieho súdu (§ 250ja ods. 4 O.s.p.).

O trovách konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 246c ods. 1, § 224 ods. 1 a 2 v spojení s § 151 ods. 1 O.s.p. tak, že úspešnému navrhovateľovi priznal ich náhradu z titulu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby po 58,69 € + 2 x paušálna náhrada po 7,63 €, spolu 132,64 € podľa § 11 ods. 4 druhá veta, § 14 ods. 1 písm. a/ a c/ a § 16 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.